

Specifické poruchy učení

Definice:

- neschopnost naučit se číst, psát a počítat pomocí běžných výukových metod za alespoň průměrné inteligence a přiměřené sociokulturní příležitosti
- nevznikají v důsledku snížených intelektových schopností
- jsou oslabeny nebo porušeny **funkce percepční, kognitivní, motorické**
- vážne schopnost **intermodality** (vzájemného propojení, přiřazení), **seriality** (vnímání posloupnosti, časového sledu)

DYSLEXIE

- specifická vývojová porucha čtení
- snížená schopnost až neschopnost naučit se číst běžným způsobem
- je porušeno čtení jako vlastní akt (velmi pomalé, namáhavé, těžkopádné, neplynulé, nebo naopak příliš rychlé, překotné, někdy i značná chybovost, obtíže s intonací, porozuměním čtenému, chybná technika čtení)

Příčiny:

- **fonologický deficit** (obtíže s dekódováním slov, diskriminací jednotlivých hlásek, narušená schopnost hláskové syntézy, fonologické manipulace, automatizace fonetických dovedností)
- **vizuální deficit** (obtíže ve zrakovém rozlišování např. stranově obrácených tvarů a drobných detailů, rozlišování figury a pozadí, vnímání barev, zraková analýza a syntéza, pohotová zraková identifikace písmen apod.)
- **porucha pravolevé a prostorové orientace**
- **nedostatečná zraková paměť**
- **mikromotorika očních pohybů**
- **deficity v procesu automatizace**
- **další faktory**

Specifické chyby:

- spojování psané a zvuk. podoby hlásek
- záměny písmen tvarově podobných (tzv. statické inverze - např. b-d-p, a-o-e, m-n, l-k -h)
- přesmykování písmen, slabik (tzv. kinetické inverze - např. lokomotiva – kolomotiva)
- vynechávky písmen, slabik, slov, vět
- přidávání písmen, slabik
- chybné čtení diakritických znamének
- domýšlení koncovek slov

- čtení bez intonace
- nesprávná technika čtení

Charakteristické znaky:

- disproporce mezi úrovní obecných schopností a úrovní čtení
- problémy v porozumění a reprodukci textu
- omezená schopnost učit se čtením
- narušen vztah ke čtení

Podpůrná opatření:

DYSGRAFIE

- specifická porucha grafického projevu (především psaní)
- funkční porucha motorických drah vedoucích signál z receptoru do centra
- projevuje se obtížemi při psaní, často i rýsování, kreslení
- je porušeno psaní jako vlastní akt (většinou vážne tempo psaní, psaní je neplynulé, je snižená jeho kvalita, dítě se psaním brzy unaví, častý je i chybný úchop psacího náčiní, jeho sklon, zvýšený přítlak aj.)

Příčiny

- **porucha motoriky, motorické a senzomotorické koordinace**
- **porucha automatizace pohybů**
- **neukončený vývoj symetrického tonického šíjového reflexu**
- **problémy v lateralizaci**
- **zkřížená lateralita**
- **narušený převod vjemů do grafické podoby (sluchových, zrakových)**
- **vizuální deficit**
- **další faktory**

Typické projevy

- problémy s osvojováním, zapamatováním a s pohotovým vybavováním písmen
- nízká kvalita grafického projevu
- zvýšená chybovost
- pomalé tempo
- chybný úchop psacího náčiní, sezení apod.
- snadnější unavitelnost
- snížená schopnost vyjádřit se písemně

Podpůrná opatření:

DYSORTOGRAFIE

- specifická vývojová porucha pravopisu
- projevuje se obtížemi při zvládnutí jazyka (mateřského, cizího), osvojení a zejména aplikaci gramatických pravidel, porozumění zákonitostem gramatického učiva – obtíže jsou nápadné zejména v písemném projevu (zvláště je-li časově limitován – např. diktáty)

Příčiny

- fonologický deficit (dekódování slov, fonologická manipulace), sluchová paměť
- snížený jazykový cit
- nepohotová aplikace gramatických pravidel
- narušený převod vjemů do grafické podoby (zejména sluchových)
- další faktory

Typické projevy

- záměny písmen tvarově podobných (tzv. statické inverze - např. a-o, m-n, k-h)

- záměny zvukově podobných hlásek
- vynechávky písmen, slabik, slov, vět
- přidávání písmen (zvl. vkládání samohlásek do shluků souhlásek), slabik
- vynechávky, přidávání nebo nesprávné použití diakritických znamének
- přesmykování písmen, slabik (tzv. kinetické inverze - např. spal - psal)
- nedodržování hranic slov v písmu
- komolení slov jako důsledek specifického logopedického nálezu
- gramatická chybovost

Podpůrná opatření:

DYSKALKULIE

- specifická porucha matematických schopností
- podkladem poruchy jsou nejčastěji obtíže ve zrakovém a sluchovém vnímání, schopnosti koncentrace pozornosti, v paměti, senzomotorické koordinaci, lateralizaci aj.

Nápadné znaky

- při numeraci často **manipuluje na prstech**
- má **obtíže s porovnáváním, tříděním, řazením prvků**
- **nerozumí předmatematickým a matematickým pojmům** (předposlední, následující, o ... více, o ... méně...)
- **neorientuje se v číselné ose**
- **nechápe matematické pojmy, vztahy**
- **obtížně čte matemat. symboly**
- **zaměňuje pozice číslic, tvar. podob. číslice**
- **neumí přenášet algoritmy řešení ($6 + 3 / 16 + 3 / 26 + 3...$)**
- a další...

Typy dyskalkulie

- **praktognostická** (narušená matematická manipulace s předměty, symboly /porovnávání, třídění, řazení/)
- **verbální** (narušeno chápání matematické terminologie /např. pojmů - o více, méně; slovní označování množství, počtu, operací, znaků, jmenování číselné řady/)
- **grafická** (narušená schopnost zaznamenávat matemat. symboly, často obtíže i v geometrii)
- **operacionální** (vážné provádění matemat. operací)
- **ideognostická** (vážné chápání matemat. pojmů a vztahů mezi nimi)
- **lexická** (neschopnost číst matemat. symboly /čísla - záměny pozice, tvar. podob. číslic/)

Nejedná se o dyskalkulii:

- **kalkulastenie** - narušení matematických schopností podmíněné jen nedostatečnou nebo nesprávnou stimulací ze strany školy či rodinného prostředí
- **hypokalkulie** – oslabení, narušení matematických schopností – ne však ještě na úrovni poruchy (ostatní schopnosti jsou v pořádku)
- **oligokalkulie** - nízká úroveň rozumových schopností
- **akalkulie** - příčinou často mozková léze
- **parakalkulie** – rozpad osobnosti

Podpůrná opatření: